

Sociala företag ger bättre omsorg

Bort med riskkapitalister och vinstintressen. Fram för sociala företag som komplement till offentlig vård och omsorg, skriver Alec Carlbergi SocialPolitik 2/2012.

DEBATT: Den skandalösa vanvården av gamla inom privatägda vårdgivare som Carema och Attendo har upprört oss djupt. Den folkliga vreden minskade inte när det stod klart att det är en del i ett medvetet uppbyggt system, skapat av riskkapitalister för att uppnå vinstmaximering, och att svenska skatte kronor hamnar i så kallade skatteparadis.

Nyliberala debattörer har försökt minimera den ideologiska skadan genom att påvisa att även offentligt driven vård och omsorg kan vara dålig och misskött. Självfallet kan det vara så. Men där kan dåliga verksamhetschefer bytas ut och politiska beslut med för snålt tilltagna resurser kan rivas upp. Det övergripande målet är en vård och omsorg som medborgarna är nöjda med.

I den marknadsliberala modellen är det däremot frågan om ett inbyggt systemfel – att maximera vinster – och då är personalminskningar och besparingar det enda som leder till de riktigt stora vinsterna. Det är då de uttjänta kissblöjorna gör sitt intåg i vården.

Att enbart nostalgiskt önska oss tillbaka till hur det var för ett antal decennier sedan räcker inte för att ge realistiska och positiva perspektiv på framtiden. Här behövs ett nytänkande. Ett möjligt och intressant alternativ är socialt företagande som växer såväl inom EU som i andra delar av världen. Grundtankarna kan sammanfattas i fyra punkter:

- Ett företagande som har en produktion av varor och tjänster som säljs på marknaden.

- Ett företagande vars drift är oberoende och fritt i förhållande till anonyma aktieägare eller offentlig sektor.
- Ett företagande där de som arbetar och verkar i företaget också har personlig nytta av de producerade tjänsterna.
- Ett företagande vars vinster återinvesteras i verksamheten för att utveckla och förbättra den.

Det sociala företagandet är en allmännyttig och fristående komplementär del i den framtida välfärdsstaten.

I Italien finns äldreboenden som ägs, drivs och gemensamt kontrolleras av anställd vårdpersonal, anhöriga och av de boende själva som orkar och vill – i så kallade sociala kooperativ. Företagsformen har stöd i nationell lagstiftning när de deltar i offentliga upphandlingar. En naturlig pådrivare för en svensk utveckling i denna riktning borde vara PRO och andra pensionärsorganisationer.

För grupper av människor som inte kommer in, eller inte släpps in på arbetsmarknaden skulle ett utvecklat socialt företagande kunna vara ett steg som ger nya möjligheter och öppningar in i samhällsgemenskapen. Här talar vi om grupper av ungdomar, människor med annan etnisk bakgrund eller personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Ungdoms-, invandrar- och handikapporganisationer borde vara de naturliga pådrivarna.

Ett stark sådan sektor skulle också bli en positiv och ömsesidigt utvecklande konkurrent till den offentligt drivna välfärdsproduktionen, samtidigt som den ger valfrihet för den som efterfrågar vård och omsorg.

En framtida omfattande och utvecklad sådan sektor är ingen utopi. Sverige har redan idag sociala företag med hundratals arbetande, med miljontals kronor i årlig omsättning och imponerande vinster som återinvesteras i framtida utveckling. Företagen har byggts upp och drivs av människor som tidigare

tidvis varit hemlösa, kriminella och utslagna av svåra alkohol- och narkotikaproblem. Här har de återerövat makten över sina liv.

När företagen startade var det få som trodde att detta var möjligt, "Ska knarkare driva egna företag? Det kommer aldrig att gå, dom kommer att sticka med pengarna." Men tiden har visat att det var och är möjligt. Och det är tidigare missbrukare som har visat vägen. De har också visat att samhället inte alltid behöver använda piskan i försöken att förändra oönskat beteende, morroten kan vara väl så effektiv.

Regeringen bör tillsätt en parlamentarisk utredning – för att stimulera det sociala företagandet. Den bör ha ett starkt expertinslag av människor som idag befinner sig eller har befunnit sig i olika former av utanförskap och förnedrande livssituationer. Utredningsdirektiven ska bland annat belysa hur en lagstiftning och ett regelverk ska se ut som underlättar att starta och driva sociala företag. Hur ska ersättningsvillkoren från försäkringskassa och försörjningsstöd underlätta, och inte tvärtom försvåra? Vilka krav ska ställas på de sociala företagen så att individens rättsäkerhet och företagets transparens garanteras?

I ett framtida äldreboende som ägs och drivs av de boende, anhöriga och professionell vårdpersonal kommer vi garanterat att slippa höra historier om hur gamla och värnlösa människor väntar i timmar och dagar i kissiga blöjor eller ligger och dör i sin ensamhet utan att någon märker det förrän flera dagar senare.

alecalec@bredband.net

Alec Carlberg är ordförande i
Prima Gruppen och grundare av
Basta Arbetskooperativ

Åsa Moberg går emot Carlberg i en krönika i DN 2012-06-15:
[Vinsten borde inte vara en ideologisk fråga](#) men faller hon

inte offer för de [Myter om vinster i välfärden](#) som **Anna Holmgren** ger uttryck för i sin [ledare i Arbetets Marknad](#).
Vad tycker du?

Läs [Alec Carlbergs kommentar](#) till Mobergs krönika.

Läs även andra bloggares åsikter om [vanvården](#), [omsorg](#), [riskkapitalister](#), [Carema](#), [Attendo](#), [skatteparadis](#) eller annat [intressant](#).